

Ο κύκλος με τα σεμεδάκια

*Μα, ναι, όλοι βιαζόμαστε
να σταματήσει ο άλλος, να μιλήσουμε εμείς.
Και καθένας μας μονάχα τα δικά του λόγια ακούει.*

—Γιάννης Ρίτσος, *Αγαμέμνων*

Τα σπίτια μας δεν περίμεναν τις μεγάλες γιορτές για να στολιστούν. Αυτά είναι για τους άλλους, τους ακαμάτηδες που τους αρέσουν μόνο οι φανφάρες και οι παράτες. Εδώ μιλάμε για γιορτές την κάθε μέρα με σημαίες και λάβαρα παντού. Να μη χορταίνουν τα μάτια σου παρέλαση! Ένας στρατός ολάκερος σε πλήρη ανάπτυξη χρωμάτων και σχημάτων να ξεδιπλώνεται παντού στα σπίτια. Στα τραπέζια, τα κομοδίνα, τα σαλόνια, όπου υπήρχε ξύλο. Και μετά, έκαναν παρέλαση στα ψυγεία, τα ραδιόφωνα και τις τηλεοράσεις. Κανονικός σηματοστολισμός παντού. Έσκιζαν έπιπλα και πατώματα με τα μυτερά τους πόδια και τους γιακάδες τους σωστές ροδέλες. Ό,τι βρισκόταν στο ύψος των ματιών και των χειρών ήταν ολότελα σκεπασμένο. Πλήρης συμμετοχή με υψηλό φρόνημα.

Για τέτοια παρέλαση μιλάμε· σαφώς οριοθετημένη με γραμμές και πασαλάκια. Από τις δυο πλευρές του δρό-

μου, οι θεατές έπρεπε να μένουν σταθεροί στις θέσεις τους και να χειροκροτούν. Τα σημεία όπου περνούσε η παρέλαση ήταν στρατιωτική ζώνη αυστηρώς απαγορευμένη για τους μη έχοντες εργασία. Και φυσικά δεν είχαμε εργασία αφού ήμασταν μονίμως θεατές και χειροκροτητές. Το εορταστικό πρωτόκολλο περιελάμβανε σαφείς υποδείξεις. Πρωτόγνωρες, μάλιστα, για την εποχή τους. Δεν υπήρχε πουθενά κανένα γραπτό σημείωμα. Μόνο ζωντανά ηχητικά μηνύματα σε συνόδευαν ανά πάσα στιγμή της ημέρας και της νύχτας. «Μην τολμήσεις κακομοίρη μου και τα σηκώσεις. Το καλό που σου θέλω».

Το μαγνητόφωνο ακόμη δεν το γνωρίζαμε. Ο τελετάρχης της παρέλασης, όμως, το είχε ήδη ανακαλύψει. Και καλά όταν τολμούσες να προχωρήσεις στο έγκλημα καθοσίωσης ν' ανοίξεις με φόρα ένα ντουλάπι ή το ψυγείο. Ήταν μπροστά σου και τον έβλεπες, και τέλος πάντων, το θεωρούσες φυσιολογικό αν και εκνευριστικό. Όταν δοκίμαζες, όμως, να κάνεις σκόπιμα το ίδιο έγκλημα καθοσίωσης, επειδή νόμιζες ότι είσαι μόνος σου, τότε, η ίδια φωνή σε κοψοχόλιαζε κανονικά. Δεν ανέβαινε μόνο σε κλίμακα έντασης ο προειδοποιητικός τόνος του μηνύματος, αλλά άλλαζε και το περιεχόμενό του. «Δεν θα μου βγαίνει εμένα η πίστη όλη μέρα για να τα χαλάτε με τα βρωμόχερά σας». Αυστηρή πειθαρχία και προσήλωση στον στόχο.

Έτσι προχωρούσε η ζωή στα σπίτια μας καθημερινά εκεί κάτω στη μικρή κωμόπολη τέρμα Θεού και ακόμη παρακάτω. Με όλα εκείνα τα κομψά και ασήκωτα σεμδάκια της, καμωνόταν τακτοποιημένη και καμάρωνε ση-

μαιοστολισμένη. Ο τόπος μπορεί να ήταν στενός, μα απ' άκρη σ' άκρη καθαρός. Ο γείτονας κακός, αλλά και το κάθε σπίτι σαν ανθός. Τίποτα δεν φαινόταν ολόκληρο. Μήτε το έπιπλο που ήθελε διπλό κόπο ν' ανοίξει και να κλείσει μήτε και η ζωή η ίδια που ήταν καλά κρυμμένη, μα νοικοκυρεμένη. Για τη ζωή αυτή, κοπέλες δροσερές έκρυψαν τη ζωή τους με γέλιο και με δάκρυ. Έγιναν μάνες άξιες και γιαγιάδες ζηλευτές δίνοντας οι ίδιες τα παράσημα στους εαυτούς τους. Τα κρεμούσαν στα σπίτια τους, πάνω τους, στη ζωή την ίδια. Στους άνδρες δεν άρεσαν αυτές οι καθημερινές παρελάσεις προτιμώντας τις μάχες. Γίνεται να κερδίσεις, όμως, τον πόλεμο αν δεν έχεις τα μετόπισθεν καλυμμένα;

Έτσι προχωρούσε η ζωή και στα σχολεία μας καθημερινά εκεί κάτω στη μικρή κωμόπολη τέρμα Θεού και ακόμη παρακάτω. Όλα πεντακάθαρα. Παντού τα εθνικά χρώματα. Άσπροι οι τοίχοι, μπλε τα σώματα. Τα θρανία στοιχισμένα. Τα κεφάλια στρογγυλεμένα για τ' αγόρια και για τα κορίτσια μια κορδέλα στα μαλλιά. Η παρέλαση συνεχιζόταν με τις ίδιες αυστηρές προδιαγραφές. Εδώ, τα μη και τα όχι, και λέγονταν επιτακτικά και γράφονταν με τεράστια γράμματα για καλύτερη εμπέδωση. «Για προσέξτε εσείς οι εξυπνάκηδες εκεί πίσω. Δεν θα μου χαλάσετε εσείς την τάξη». Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές αγωνίζονταν καθημερινά να μας μάθουν τα βήματα της παρέλασης. Άλλοι, το πίστευαν, άλλοι έπρεπε να το κάνουν. «Κοιτάξτε να μάθετε γράμματα. Μη μείνετε ξύλα απελέκητα». Μια φράση σταθερά επαναλαμβανόμενη σε όλους τους τόνους και τους χρωματισμούς της

φωνής. Το πρόγραμμα της παρέλασης είχε αυστηρό πρωτόκολλο που δεν σήκωνε αντιρρήσεις, λούφες και εξυπνάδες. Κάθε λέξη μετρούσε και δεν έπεφτε κάτω.

Έτσι περνούσαν τα χρόνια φέρνοντας άλλα χρόνια και όλα καθαρά και φωτεινά και τόσο καλά κρυμμένα. Και εκείνα τα λάβαρα και τα παράσημα μιας ζωής στα σπίτια και τα σχολεία, τα κομψά και ασήκωτα σεμεδάκια της, μπορεί να μάζευαν τη σκόνη της μακριά, μα την κρατούσαν την ίδια λάφυρο, κειμήλιο σωστό σαν σε μουσείο αληθινό.

Όσο για μένα, αυτά τα σεμεδάκια έμαθα να τα προσέχω ως άγια τοις αγίοις. Ένα ντροπαλό και σεβαστικό παιδί, τι άλλο θα μπορούσε να κάνει; Ήταν πιστός θεατής και χειροκροτητής αυτής της καθημερινής παρέλασης. Γαλουχημένος με τη διαρκή επανάληψη του ρητού «τα αγαθά κόποις κτώνται», δεν θα μπορούσα να μη σέβομαι τον κόπο για να γίνουν και να διατηρηθούν αυτά τα σεμεδάκια. Όταν ξαναγυρίζεις στο σπίτι που γεννήθηκες και αυτό είναι άδαιο για πρώτη φορά από τον τελετάρχη των καθημερινών σου παρελάσεων, τότε καταλαβαίνεις ότι η ζωή παίζει με όλους κάθε λογής παιχνίδι. Τα σεμεδάκια είναι εκεί συνεχίζοντας την παρέλασή τους και δίνοντας άλλη διάσταση στον σηματολοισμό του σπιτιού. Και όταν το σκηνικό του θεάτρου της μικρής κωμόπολης τέρμα Θεού και ακόμη παρακάτω είναι γεμάτο με τέτοια σεμεδάκια παίζοντας τη ζωή που άκουγες μικρός να ζουν οι άλλοι, τότε πιστεύεις ότι ήρθε η ώρα να κάνεις τον δικό σου απολογισμό μαζί τους. Και αφού σου προσφέρει η ζωή το προνόμιο να

ανανεώνεσαι με τα βλαστάρια του έθνους στο Πανεπιστήμιο, τότε, δεν μπορείς να μένεις θεατής στην παράσταση των πραγμάτων επί σκηνής. Δεν είναι αυτή αυτοσκοπός, αλλά το αμφιθέατρο του βίου προορισμός.

Αυτό τον σκοπό υπηρετεί η παρούσα έκδοση. Προσωπικά βιώματα και μνήμες αναμειγνύονται με τη γνώση στα θρανία, τη ζωή και τα βιβλία για να διηγηθούν ιστορίες από τη μεγάλη εθνική στιγμή του 1821 στον 21^ο αιώνα. Ιστορίες γνωστές και άγνωστες, βολικές και άβολες, κανονικές και αταίριαστες που τις άκουσε το μεγάλο αφτί του χρόνου ή που δεν πρόλαβε να τις ακούσει, μιας και είχε τον νου του σε άλλες ιστορίες. Έτσι απλά να κάνει για μια στιγμή ο χρόνος στάση· και να ξαναπαιχτεί με λόγια ταπεινά δικά μου και σπουδαίων άλλων δανεισμένα και σοφά εκείνη η σχολική παράσταση από τα χρόνια τα αθώα και όχι μόνο, τα μαθητικά. Μια παράσταση λιτή χωρίς κανέναν χορηγό, μαικήνα και οργανισμό. Να τη στηρίζουν μόνο οικείοι και φίλοι ακριβοί και να φιλοδοξεί απλώς να είναι με την εποχή της τρέντι μαζί παρέα. Μια σταντ απ κόμεντι και τράτζεντι και όλα του θεάτρου τα ωραία. Για οικείους, φίλους και συγγενείς, δίπλα και κοντά, παραπέρα και στα ξένα μακριά, να μη λείπει απ' όλους τους κανείς. Για του κάθε τόπου και καιρού τις επίσημες Αρχές, που πρώτη θέση μόστρα για χαιρετούρα και φωτογραφία ακούγοντας μόνο τη δική τους ομιλία και μετά μην τις είδατε παιδιά, θα έχουν σε τούτη την παράσταση ξεχωριστές τιμές. Μου έγινε συνήθεια από τα χρόνια τα μαθητικά μέχρι σήμερα τα ακαδημαϊκά, να τις κάνω χάζι τις επίσημες Αρχές· να

έρχονται πρώτες στις παραστάσεις και τις παρελάσεις, στα συνέδρια και όλες τις εκδηλώσεις, μα στο τέλος να ξεμένουν ταλαιπωρημένοι κάποιοι συμπαθείς στρατιωτικοί που δεν έχουν εκ της θέσεως άλλη επιλογή. Και αν απ' όλους τους μεγαλόσχημους λογής-λογής δεν αντέξει στ' αλήθεια τους κανείς, ας είμαι εγώ στο τέλος μόνο ο ίδιος και ηθοποιός και ποιητής και τούτου του έργου ο μοναδικός ο θεατής. Μόνο της παράστασης δεν πάει να είμαι και ο κριτικός· εδώ πεδίο δόξης λαμπρό· και ας κοπιάσει με μπράβο, ουφ και γιούχα ο καθένας από εσάς πιστός με τον δικό του ευγενή σκοπό. Και αν τυχόν παρόλη τη φιλοδοξία και τη σχετική ρεκλάμα πάει η παράσταση καλιά της, πρόβλημα ουδέν και κλάμα. Ζήτω η Επανάσταση του '21 με ραντεβού στο μέλλον και ώρα καλή στην πρύμνη της και αέρα στα πανιά της. Και μια τελευταία κουβέντα για υστερόγραφο. Καλές οι παράτες και τα μεγάλα λόγια κάθε τόσα στρογγυλεμένα χρόνια. Ένας κήπος, όμως, δεν θέλει φροντίδα όταν είναι από μόνος του την άνοιξη ανθισμένος. Ο κήπος χρειάζεται τη φροντίδα μας την κάθε εποχή και μέρα· έτσι να γίνεται και ο βίος μας με τα πολλά και με τα λίγα ολοκληρωμένος.

Ευχαριστίες οφείλονται σε αγαπημένα πρόσωπα: στη σύζυγό μου Στέλλα Λάββα και την κόρη μας Εύα για την έμπνευση, την παρότρυνση και τη σταθερή ακρόαση του έργου ομορφαίνοντας την όλη προσπάθεια. Στην παρέα του "De Facto" με όλο το ροκ σκηνικό όταν τις Τρίτες μετά το βραδινό σεμινάριο του Politics First στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας μαζί με τον Δημήτρη Ακρι-

βούλη και τον Γιώργο Φωτιάδη διαβάζαμε και συζητούσαμε τα κομμάτια. Σε όλη την παρέα του καλοκαιριού στην αγαπημένη μας πατρίδα, τους Μολάους Λακωνίας. Σε όλα τα κορίτσια και αγόρια, μεγάλα και μικρά, που καθοδηγούν και συμμετέχουν στα θεατρικά σχήματα και δρώμενα του γενέθλιου τόπου μας για να γίνει η ζωή όλων λίγο καλύτερη. Στα παιδιά της έκτης τάξης του Α΄ Δημοτικού στη Νεμέα Κορινθίας, τότε το 1973, όταν παίξαμε το έργο «Χρήστος Μηλιώνης» στη σχολική παράσταση. Στον Πέτρο Παπασαραντόπουλο που για άλλη μια φορά με φιλοξενεί στις Εκδόσεις Επίκεντρο. Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους από καρδιάς.